

The role of pilgrimage tourism in Uzbekistan in the system of cultural and humanitarian relations with foreign countries

Bakhrom ORZIKULOV¹

Jizzakh Pedagogical University named after Abdulla Kadiry

ARTICLE INFO

Article history:

Received September 2022

Received in revised form

25 September 2022

Accepted 20 October 2022

Available online

25 November 2022

Keywords:

Uzbekistan,
pilgrimage tourism,
international,
foreign countries,
cultural and humanitarian,
communication,
system,
shrine,
pilgrim,
tourist,
investments,
Muslims,
traditions.

ABSTRACT

The article deals with the issues of international development of pilgrimage tourism in Uzbekistan, the role of pilgrimage tourism in the system of cultural and humanitarian relations with foreign countries. It highlights the comprehensive work to attract pilgrims from foreign countries, including the conditions created for pilgrims and some issues related to the development strategy of this sector. The article talks about creating a favorable investment environment for the development of the industry in Uzbekistan, as well as some aspects of the regulatory framework for the development of pilgrimage tourism.

2181-1415/© 2022 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol3-iss10/S-pp1-9>

This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Ўзбекистонда зиёрат туризмнинг хорижий давлатлар билан маданий-гуманитар алоқалар тизимидаги ўрни

АННОТАЦИЯ

Калит сўзлар:

зиёрат туризми,
халқаро,
хорижий давлатлар,
маданий-гуманитар,
алоқа,
тизим,

Мақолада Ўзбекистонда зиёрат туризмини халқаро миқёсда ривожлантириш, хорижий давлатлар билан маданий-гуманитар алоқалар тизимида зиёрат туризмнинг ўрни масалалари баён қилинган. Унда хорижий давлатлардан зиёратчиларни жалб қилиш борасида олиб борилаётган кенг қамровли ишлар,

¹ Scientific competitor of National University of Uzbekistan, Senior Lecturer Jizzakh Pedagogical University named after Abdulla Kadiry.

зиёратгоҳ,
зиёратчи,
сайёҳ,
инвестиция,
муслмонлар,
урф-одатлар.

жумладан, зиёратчилар учун яратиб берилётган шарт-шароитлар ҳамда ушбу соҳани тараққий эттириш стратегиясига оид баъзи масалалар ёритилган. Мақолада Ўзбекистонда соҳа ривожини учун қулай инвестицион муҳит яратиш, зиёрат туризмини ривожлантиришнинг норматив-ҳуқуқий асосларининг айрим жиҳатлари ҳақида сўз юритилган.

Роль паломнического туризма Узбекистана в системе культурно-гуманитарных связей с зарубежными странами

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

Узбекистан,
паломнический туризм,
международный,
зарубежные страны,
культурно-гуманитарный,
общение,
система,
святыня,
паломник,
турист,
инвестиции,
мусульмане,
традиции.

В статье рассматриваются вопросы международного развития паломнического туризма в Узбекистане, роль паломнического туризма в системе культурно-гуманитарных связей с зарубежными странами. В нем освещается комплексная работа по привлечению паломников из зарубежных стран, в том числе условия, созданные для паломников и некоторые вопросы, связанные со стратегией развития данного сектора. В статье говорится о создании благоприятной инвестиционной среды для развития отрасли в Узбекистане, а также некоторых аспектах нормативно-правовой базы развития паломнического туризма.

Бугунги кунда туризм соҳаси кўпгина мамлакатларда шиддат билан ривожланиб бормоқда. Бунда зиёрат туризми соҳа индустриясида етакчи ўринни эгалламоқда. Дарҳақиқат, туризм саноати – туризм фаолиятининг сайёҳларга хизмат кўрсатишни таъминловчи турли субъектлар (меҳмонхоналар, туризм комплекслари, кемпинглар, мотеллар, пансионатлар, умумий овқатланиш, транспорт корхоналари, маданият, спорт муассасалари ва бошқалар) мажмуидир. Бу борада Янги Ўзбекистонинг зиёрат туризми йўналишидаги халқаро ҳамкорлик алоқалари тобора янги босқичга чиқмоқда.

Тадқиқотлар шуни кўрсатдики, Ўзбекистонда зиёрат туризми йўналишида халқаро ҳамкорликнинг кенг қамровли тараққий этишига қуйидаги омиллар таъсир кўрсатмоқда:

– **биринчидан**, республиканинг барча ҳудудларида муқаддас қадамжо ва зиёратгоҳларнинг мавжудлиги бир пайтнинг ўзида ушбу ҳудудларда туризмнинг мазкур турини халқаро миқёсда ривожлантириш имкониятини яратаётганидир;

– **иккинчидан**, мамлакатда зиёрат туризми ривожланиши учун муҳим норматив-ҳуқуқий асослар, зарур туристик инфратузилма ва шарт-шароитлар, соҳа ривожини учун қулай инвестицион муҳит яратилгани ҳамда ички ва ташқи зиёрат туризмини ривожлантиришнинг молиявий манбалари шакллантирилгани;

– **учинчидан**, мамлакатда хорижий давлатлардан зиёратчиларни жалб қилиш борасида олиб борилаётган кенг қамровли ишлар, халқаро ҳамкорлик алоқалари, зиёратчилар учун яратиб берилётган шарт шароитлар ҳамда ушбу соҳани тараққий эттиришнинг давлат сиёсати даражасига кўтарилганидир.

Яъни республикада зиёрат туризмнинг жадал ривожланиши, ташриф буюрувчи зиёратчилар ва хорижлик сайёҳлар сонининг ошиб боришига ҳам айнан юқоридаги омиллар сабаб бўлмоқда. Сўнгги йилларда халқаро доирада Ўзбекистонда зиёрат туризмга қаратилган эътибор натижасида ушбу соҳа янги босқичга кўтарилди. Маҳаллий ва хорижий сайёҳларга хизмат кўрсатиш сифатининг яхшиланиши зиёратгоҳлар нуфузини оширмоқда. Бу эса зиёрат амалларини бажариш, зиёрат қоидалари борасида амалга оширилаётган ишлар кишиларнинг маънавий дунёқарашини шакллантиришига хизмат қилаётганлигини тасдиқламоқда. Ушбу масалаларни ҳал этилиши зиёрат мавсумини самарали ташкил қилиш, ички туризмни ривожлантириш имконини бериши билан бир қаторда, мамлакат иқтисодиётига салмоқли сармоя киритилишига хизмат қилмоқда.

Бугунги кунда Ўзбекистон ўзининг маданий-гуманитар алоқалари тизимида ислом дини ривожланган давлатлар билан зиёрат туризми йўналишида ҳамкорлик алоқаларини йўлга қўйган. Булар қуйидаги давлатлардир:

Ўзбекистон–Малайзия – жануби-шарқий Осиёда жойлашган Малайзия туризм, санъат ва маданият вазирлиги ҳузуридаги Ислом туризми маркази (Islamic Tourism Centre – ИТС) билан зиёрат туризми йўналишида ҳамкорликни йўлга қўйган. Мамлакатимизда туризм соҳа вакиллари учун “зиёрат туризми”, “muslim friendly” ва “halal tourism” стандартларини ривожлантириш масалалари бўйича бир қатор вебинар ва гидлар малакасини ошириш учун малай тили курсларини ташкил этиш режалаштирилган.

Ислом туризми маркази (ИТМ) Малайзияда зиёрат туризмни ривожлантириш бўйича асосий мувофиқлаштирувчи идора сифатида фаолият юритади. Уни тегишли вазирлик, идора ва олий ўқув юртлари вакиллари, туризм ва меҳмондўстлик соҳаси бўйича етакчи мутахассисларни ўз ичига олган директорлар Кенгаши амалга оширади. ИТМ билан ушбу йўналишда тадқиқотлар олиб боради, Малайзияда саноатни барқарор ривожлантириш учун туризм сиёсати бўйича таклифларни расмийлаштиради, мусулмон бозорига қаратилган туристик пакет ва йўналишни тайёрлаш бўйича семинарлар ташкил этади ва туроператорлар билан бирга мусулмон туристларнинг эҳтиёжларини қондириш учун алоҳида маҳсулотлар яратади [1].

Ўзбекистон–Покистон – 2021 йилнинг 5 апрель куни Ўзбекистондаги ислом цивилизацияси маркази ва Покистон Ислом Республикаси ўртасида мазкур давлат пойтахти Исломобод шаҳрида таъсис этилган Ўзбекистон туристик информация маркази билан Халқаро ислом цивилизация маркази ўртасида англашув меморандуми имзоланди. Соҳадаги ислоҳотлар натижасида сўнгги йилларда Ўзбекистонга ташриф буюрувчи покистонлик сайёҳлар сони уч баробарга ўсгани, шу жумладан, 10 дан ортиқ туризм соҳасидаги делегациялар ташрифи бўлиб ўтди. Покистонлик зиёратчиларнинг Ўзбекистондаги тарихий, исломий обидаларга бўлган улкан қизиқиши, сайёҳларни юқори даражада қабул қилиш борасидаги Ўзбекистон салоҳияти юқори эканлиги эътироф этилди. Ўзбекистон–Туркия – 2017 йил 25 октябрь, Анқара шаҳрида Ўзбекистон Республикаси ҳукумати билан Туркия Республикаси ҳукумати ўртасида туризм соҳасида ҳамкорлик тўғрисида битим имзоланган бўлиб, унга мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси ва Туркия Республикаси туризм соҳасида тенг ҳуқуқли ва ўзаро манфаатли ҳамкорликни кенгайтириш ҳамда чуқурлаштиришга бўлган ўзаро интилишга асосланган ҳолда туризм соҳаси контекстида зиёрат туризми йўналишида ҳам келишиб олдилар.

Ҳозирги вақтда мамлакатимизни зиёрат қилиш мақсадида ташриф буюраётган мусулмон ўлкалари сайёҳларининг катта қисми ҳам Туркия фуқароларига тўғри келмоқда. Хусусан, 2019-2020 йилларнинг якунига кўра, юртимизга келган турк сайёҳларининг умумий сони 85 минг кишига яқинлашди. Шуларни инобатга олган ҳолда, яқин истиқболда ўзбек-турк алоқалари янада ривож топиши мумкинлиги ҳақида таъкидлаш учун барча асосларга эгамиз. Бунга яна қуйидаги омиллар қўшимча замин ҳозирламоқда.

Биринчидан, ўзбек ва турк халқларини азалий дўстлик, биродарлик ва қардошлик ришталари ўзаро боғлаб туради. Ҳар икки мамлакат аҳолисининг маданияти, дини ва урф-одатлари бир-бирига жуда яқин. Бу эса муносабатларнинг чуқур тарихий ва маданий илдизларга эга эканлигини кўрсатиб, мустақкам пойдевор вазифасини ўтамоқда.

Иккинчидан, ҳар иккала мамлакатлар маданий ва тарихий жиҳатдан яқин бўлиб, улар туркий халқлар тамаддуни ривожидан марказий ўрин тутиб келмоқдалар.

Шунинг учун ҳам 2019 йили Ўзбекистоннинг Туркий тилли давлатлар ҳамкорлик кенгаши ташкилотига тўлақонли аъзо сифатида қўшилиши барча иштирокчи давлатлар томонидан юқори баҳоланди ва кўтаринки кайфиятда кутиб олинди. Ўз навбатида, бу ҳодиса нафақат туркий оламда биродарлик руҳининг мустақкамланишига, балки Анқара ва Тошкент ўртасида янги мунтазам ҳамкорлик формати пайдо бўлишига ҳам сабаб бўлди.

Ўзбекистон–Россия – сўнгги пайтларда республикамизда туризм соҳасида халқаро ҳамкорликни йўлга қўйиш борасида сезиларли ишлар амалга оширилиб, 2021 йилнинг 14 август куни Россия Федерациясининг Свердловск вилояти туризмни ривожлантириш маркази ўртасида туризм соҳасида ахборот ва тажриба алмашинувини йўлга қўйиш, туризм секторига ўзаро инвестициялар жалб этиш, туризм маҳсулотлари тарғиботи ва маркетингини амалга ошириш ҳамда кадрлар тайёрлаш масалаларида ҳамкорлик қилиш вазифаларини кўзда тутган меморандум ҳам имзоланганди [2].

Юқорида қайд этилган далиллар асосида Ўзбекистоннинг ушбу соҳада бир қатор давлатлар билан йўлга қўйган маданий-гуманитар ҳамкорлиги ўша давлатларнинг нафақат иқтисодий ривожланиш ҳамда ялпи ички маҳсулот ҳажмининг ортиши, балки аҳоли бандлигини таъминлаш, турмуш даражаси ва сифатини ошириш, юрт фаровонлиги ва тараққиёти юксалишига ҳам катта таъсир кўрсатишини тасдиқлади.

Зеро, ҳисоб-китобларга кўра, ҳар 30 нафар сайёҳ мамлакат туризми соҳасида битта, унга турдош тизимларда эса иккита янги иш ўрнини яратишга туртки беради. Ҳар йили юртимизга дунёнинг 70 давлатидан икки миллионга яқин сайёҳ ташриф буюрмоқда. Улар учун зиёрат туризми қулай ҳисобланади. Республикамиздаги мавжуд 500 дан ортиқ туристик компанияларнинг 110 дан зиёди халқаро йўналишларда изчил фаолият олиб бораётгани сайёҳларни юртимизга кенг жалб этишда муҳим омил бўлаётир [3].

Яъни зиёрат туризми мамлакат ғазнасида валюта тушумларини кўпайтиришнинг муҳим манбаи бўлиши билан бирга, юзлаб иш ўринлари очиш имконини яратмоқда. Чунки зиёрат туризми юксалиши натижасида ўша ҳудудларда янги ижтимоий-иқтисодий инфраструктуралар шаклланади, сервис хизмати яхшиланади, шаҳар ва қишлоқлар обод бўлиб, одамларнинг маънавий-ахлоқий дунёқараши юксалади.

Бу борада Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 15 февралдаги “Муқаддас қадамжолар, зиёратгоҳлар, масжидлар ва қабристонларни ободонлаштириш ишларини самарали ташкил этиш тўғрисида”ги қарорига асосланиб мамлакатимизда ички ва халқаро зиёрат туризмини ривожлантиришнинг стратегик режаларини яратиш, зиёрат туризмини ривожлантиришнинг салоҳиятли имкониятларини аниқлаш вазибалари топширилган [4].

Айниқса Ўзбекистон Республикаси Президентининг виза тартибини содаллаштириш бўйича Фармонидан келиб чиқиб “Ватандош”, “Талаба”, “Академик”, “Зиёратчи” ва “Тиббиёт” виза турлари жорий этилди [5. Б. 106]. Бу борада кейинги йилларда Ўзбекистонда зиёрат туризмга бағишланган маънавий тадбирлар, хусусан учрашувлар, давра суҳбатлари, байрам кечалари, анжуманлар бўлиб ўтмоқда.

Ўзбекистонда зиёрат туризмини ривожлантиришнинг халқаро эътирофига мувофиқ, давлатимиз раҳбарининг 2021 йил 9 февралдаги “Ўзбекистон Республикасида ички ва зиёрат туризминини янада ривожлантириш чоратадбирлари тўғрисида”ги Фармонида юртимизда яшаб ўтган буюк алломаларнинг мақбаралари, табаррук қадамжоларини обод қилиш орқали сайёҳликни халқаро доирада оммалаштиришга алоҳида эътибор қаратилган. Бу бежиз эмас. Чунки мамлакатимизга келаётган сайёҳлар оқими охириги уч йил мобайнида мусулмон ўлкаларидан келадиганлар ҳисобига сезиларли даражада ошди. Шу ўринда Тошкент, Самарқанд, Бухоро ва Хива шаҳарларидаги улуғ қадамжолар аҳамиятини алоҳида таъкидлаш лозим.

Ваҳоланки, Ўзбекистон саёҳат ҳамда зиёрат учун қулай мамлакат бўлиб, бу ерда бутун дунёга маълум ва машҳур бўлган аждодларимиз мангу қўним топган. Жумладан, Шоҳи Зинда зиёратгоҳидаги Қусам ибн Аббос қабри маҳаллий ва хорижий сайёҳлар зиёрат қиладиган манзиллардан бири ҳисобланади. Бу зот мақбараси қадимда ҳам халқаро даражадаги зиёратгоҳ бўлган. Ибн Баттута Самарқандга саёҳатида Қусам ибн Аббос қабрини зиёрат қилиб, қуйидагиларни ёзиб қолдирган: “Самарқанд ташқарисида Қусам ибн Аббос ибн Абдумутталибнинг қабри бор. Самарқанд аҳолиси душанба ва жума кунлари шу қабрни зиёрат қилиш мақсадида бу ерга келади. Тоторлар (туркий халқлар) ҳам қабрни зиёрат этиш учун келадилар ва улуғ назрлар қиладилар (кўплаб пул садақа қиладилар), дирҳам (кумуш пул) ва динол (олтин пул) эҳсон этадилар. Буларнинг ҳаммаси зиёратчиларни таъминлаш ҳамда зовия (хонақоҳ) ва мақбарада хизмат қилувчиларнинг таъминотига сарфланади” [6].

Ундан ташқари Ўзбекистон пойтахти Тошкент шаҳридаги Хаси Имом, Ҳазрати Уккоша, Хўжа Аламбардор, Шайх Ҳованди Тохур, Чўпон ота, Тошкент вилоятидаги Занги ота, Самарқанддаги Шоҳи Зинда, Имом ал-Бухорий, Термиздаги Имом ат-Термизий, Нурота шаҳридаги Нур ота, Туркистон шаҳридаги Аҳмад Яссавий, Ҳамзаободдаги Шоҳимардон каби зиёратгоҳлар нафақат республика, балки халқаро миқёсдаги зиёратгоҳлар ҳам ҳисобланади [7]. Улар азалдан асосан Марказий Осиё мусулмонларнинг муқаддас жойлари бўлган. Бундай жойлар Ўзбекистоннинг кўплаб минтақаларида ҳозирги кунга қадар яхши сақланиб қолган. Демак, республиканинг барча ҳудудларида зиёрат туризмини ривожлантириш учун етарлича имкониятлар мавжуд.

Бунга таъсир қилаётган ижобий омиллардан яна бири, бу хорижий турстлар учун виза режимининг соддалаштирилганидир. Масалан, 2018 йилнинг 10 февралидан бошлаб, Япония, Жанубий Корея, Сингапур, Малайзия, Индонезия, Туркия ва Исроилдан келаётган сайёҳларга мамлакатимизда 30 кунгача визасиз бўлишга рухсат берилди. Бундан ташқари, 39 мамлакат фуқароларига виза бериш тартиби соддалаштирилди. 2018 йил 1 июлдан электрон визалар жорий қилинди ва туристларга визани Ўзбекистонга кириш вақтида чегара постларида олишлари учун шароит яра-тилди. Шунингдек, зиёрат туризми бўйича мамлакатимизнинг салоҳиятини ҳисобга олиб, зиёратчиларга зарур қулайликлар яратиш мақсадида Дин ишлари бўйича қўмита таркибида Зиёрат туризмни қўллаб-қувватлаш бўлими ташкил этилди, Малайзия, Туркия, Индонезия каби давлатлар учун визасиз режим жорий этилди.

Президентнинг 2019 йил 5 январдаги қарори билан 2019 йилнинг 1 февралидан қўшимча 45 давлат бўйича визасиз режим жорий қилинади ва 15 мартдан электрон виза тақдим этиладиган мамлакатлар сонини 76 та давлатга етказиш кўзда тутилди. Бу эса юртимизга кирувчи сайёҳларнинг кескин ортишини кўрсатади [8. Б. 195–196].

Шу ва бошқа омиллар қаторида ўзбекистонлик мусулмонларга ҳаж қилиш имкониятларининг кенгайганлиги, кичик ва катта ҳаж мавсумида улар учун етарли шарт шароитлар яратиб берилганидир. Агар фактларга мурожаат қилинса, А. Мўминовнинг ёзишича, масалан, Малайзияда ҳозир ҳажга бориш навбатини 42 йил кутишга тўғри келар экан. Индонезияда эса ўрта ҳисобда ойига 100 мингга яқин киши Туркия орқали умрага қатнамоқда. Муаллифнинг қайд этишича, бунда Ўзбекистон улар учун транзит вазифасини ўташи мумкин. Биргина Имом ал-Бухорий, Имом ал-Мотуридий зиёратгоҳларини олиб қаралса, Малайзия ва Индонезия ҳожилари Маккага бориш йўлида Ўзбекистонда бир ҳафта вақтини ўтказиши мақсадида февраль-март ойларидан бошлаб тўғридан-тўғри Жакарта-Самарқанд-Жидда авиарейси ҳам йўлга қўйилиши бўйича “Uzbekistan Airways” АЖ билан Туризм қўмитаси ҳамкорликда ишлар олиб бормоқда [9. Б. 124].

А. Ахмедовнинг қайд этишича, айниқса, “Умра+” йўналиши (умра ибодатини амалга ошириш учун Саудия Арабистонига Ўзбекистон орқали сафар қилиш) юртимизнинг географик жойлашуви ва ислом цивилизацияси тарихидаги ўрни сабабли йирик потенциалга эга лойиҳалардан биридир. Бу борада Индонезия, Малайзия, Покистон ва Туркиянинг тегишли вазирлик ҳамда идоралари билан жадал ишлар олиб борилмоқда. Коронавирус пандемияси дунё бўйлаб тарқалиб, Саудия Арабистони чегараларини ёпгунга қадар Индонезия ва Малайзиядан илк зиёратчиларни Бухоро, Самарқанд ва Тошкентдаги тарихий қадамжоларга ташрифлари ташкил этилди. Ушбу зиёратчилар “Умра+” дастурига биноан юртимиздаги 3-4 кунлик зиёратдан сўнг Саудия Арабистонига жўнаб кетиши йўлга қўйилди. Албатта, бу ишлар Саудия Арабистони умра дастурини тиклагандан кейин давом эттирилди [10].

Демак, Ўзбекистон зиёрат туризми борасида ўзига хос этноконтракт минтақада жойлашган экан, ушбу йўналишда келган саёҳатчиларни юртимиздаги зиёратгоҳларга тўғри йўналтириш муҳим аҳамиятга эга. Бу зиёрат туризми учун ғоят қулай имкониятдир. Бу борада мамлакатнинг барча ҳудудларида жойлашган, замонавий жиҳозланган сайёҳлик мажмуаларида ноёб сайёҳлик дастурлари ташкил этилган. Зиёрат туризми талабларини ҳисобга олиб, қўмита томонидан зарур стандартлар ишлаб чиқилмоқда.

Бу эса зиёрат туризми соҳасида меҳнат қилаётган ходимлар олдига юксак масъулият юклаши табиий. Шу боисдан Ўзбекистон Республикаси Дин ишлари бўйича кўмитанинг “Зиёрат туризмини ривожлантириш бўлими ходимларининг функционал вазифалари” белгилаб берилган. Унга мувофиқ зиёрат туризми соҳасида меҳнат қилаётган ходимларнинг функционал вазифалари қуйидагилардир:

– зиёрат туризмини ривожлантириш бўлими ва бошлиғи ўз ваколати доирасида республикамиз ва чет эллардаги турдош давлат муассасалари, диний ташкилотлар ўртасида зиёрат туризми ҳамда маданий ва маърифий соҳаларда алоқалар ўрнатиш ва ривожлантириш масаласида раҳбариятнинг топшириғи ва кўрсатмаларига мувофиқ ишларни ташкил қилади;

– республикага хориждан зиёрат туризми бўйича ташриф буюраётган меҳмонларнинг сафар дастурини тайёрлайди, ташрифларни мувофиқлаштиради ва ҳужжатларини расмийлаштиради. Кутиб олиш, кузатиш ва республика бўйлаб сафарда ҳамроҳлик қилиш ишларини мувофиқлаштиради;

– республика ҳудудидаги хорижий элчихоналар, ваколатхоналар, ташкилотлар билан зиёрат туризмига оид масалалар бўйича алоқада бўлади;

– давлат идоралари ва вазирликлари томонидан хорижий делегация аъзоларининг зиёрат туризми бўйича Ўзбекистонга ташрифи юзасидан билдириладиган таклифларини ўрганади ҳамда ўзаро учрашувлар ташкил қилиши белгиланган [11].

Статистик маълумотларга эътибор қаратадиган бўлсак, мусулмон мамлакатларидан юртимизга келган зиёратчилар орасида Туркия биринчи ўринни эгаллайди. Бу зиёрат туризмини ривожлантириш дастури қабул қилиниши натижасида минтақавий туризм равнақ топишига туртки бўлмоқда, Ўзбекистон учун катта имкониятлар очилмоқда, муҳими, диёримизга келадиган сайёҳлар оқими кўпаяди, дея қайд этади Олий Мажлис депутати М. Ўрозалиева [12].

Шу боисдан, 2019 йилнинг 21–23 февраль кунлари Бухоро ва Самарқандда “I – Халқаро зиёрат туризми форуми” бўлиб ўтганлиги, ушбу соҳа халқаро доирада тараққий этаётганлигини тасдиқлайди. Ушбу илк бор ташкил этилган Халқаро зиёрат туризми форуми ҳақидаги хабар жаҳон ҳамжамиятида катта шов-шувларга сабаб бўлди. Шу боис тадбирни ёритиш учун Европа ва Осиёнинг кўплаб ОАВ вакиллари юртимизга келишмоқда. Улар орасида “EuroNews” (Франция) ва “Al Jazeera” (Қатар) телеканаллари, “Al-Ahram al-Iqtisadi” (Миср) журнали, “Diplomatic News” (Покистон), “Коммерсант” (Россия), “Al-Vajhat” (Уммон) ва “Al Hayat” (Саудия Арабистони) газеталари вакиллари борлиги эътиборга моликдир [13].

Улар ўз нашрлари ва телерадиоканалларида Ўзбекистоннинг ушбу йўналишдаги имкониятларини муттасил ёритиб бормоқдалар. Айниқса машҳур диний уламолар, зиёратгоҳлар хусусида махсус дастурлар тайёрланаётганлиги бунинг яққол далилидир. Бунинг учун мамлакатда кенг кўламли қурилиш ободонлаштириш ишлари бажарилиб, Тошкент, Самарқанд, Бухоро, Хива, Урганч, Шахрисабз, Қўқон шаҳарларидаги соҳани ривожлантиришга қаратилган чора тадбирлар бунга мисолдир.

Республикадаги йирик зиёратгоҳлар, шунингдек, Имом Мотуридий, Имом Бухорий, Имом Насафий, Нақшбандий ва Яссавий каби улуғ алломаларнинг бой илмий меросларини дунёга кенг тарғиб қилиш мақсадида тажрибали имом-хатибларимиздан иборат тарғибот гуруҳи шакллантирилди. Эндиликда ушбу

гуруҳ режа асосида Россия, Қозоғистон, Туркия, Малайзия, Индонезия ва Покистон каби давлатларга жўнатилади. Ҳозиргача зиёрат туризми ва алломаларимиз меросини тарғиб қилишга оид бир қанча альбом-проспектлар, илмий асосланган китоблар, рисоалар тайёрланди ҳамда нашр этилди. Албатта, бу материаллар турли тадбирлар ва кўргазмаларда намойиш этишга мўлжалланган, лекин тарғиботчилар фаолияти учун ҳам муҳим дастурул амал бўлиб хизмат қилади [14].

Эътибор берилиши мумкин бўлган яна бир жиҳат, бу зиёратгоҳларни халқаро доирада реклама қилишдир. Хорижлик зиёратчи ташриф буюрадиган зиёратгоҳ ҳақида олдиндан маълумотга эга бўлишни, яратилган шароитлар билан танишиш ва онлайн равишда меҳмонхонадан жой ҳамда такси ёки автобус хизматига буюртма беришни истайди. Статистикага эътибор берилса, 2018 йил мобайнида Ўзбекистондаги зиёратгоҳларга ташриф буюрган хорижий сайёҳларнинг асосий қисмини Франция (24%), Россия (18%), Германия (10%), Хитой (12%), Туркия (11%), ва МДХ (14%) мамлакатлари фуқаролари ташкил этган [15. Б. 123].

Бу борада электрон йўл кўрсаткичлар, зиёратгоҳларнинг сайтларини яратиш, маълумот марказларини ташкил қилиш ва турли қўлланма, хариталар нашри ҳамда тарқатиш масалалари ҳам муаммолигича қолмоқда. Бу жараёнлар зиёратгоҳларни нафақат минтақа бўйлаб, балки дунё миқёсида реклама қилиш имкониятини беради.

Хулоса қилиб айтганда, сўнгги йилларда зиёрат туризминини халқаро доирада жадаллаштириш, тарихий меросимизни асраб авайлаш, маданий мерос объектларини давлат рўйхатидан ўтказиш, уларни таъмирлаш ва ободонлаштириш, жумладан зиёрат туризми соҳасини равнақ топтиришга, шу орқали аҳоли турмуш тарзини яхшилаш, улар учун муносиб ҳаёт асосларини яратиш борасида “Ўзбекистон бўйлаб саёҳат қил” дастурининг қабул қилиниши ушбу масалаларга давлат сиёсати даражасида эътибор қаратилаётганлигидан далолатдир. Бу эса ушбу йўналишдаги ишларни ривожлантириш нуқтаи-назаридан жаҳон ҳамжамиятини республикамизга янада кенгроқ жалб этиш, айниқса мусулмон далавларидан ташриф буюраётган зиёратчиларга зарур шарт-шароитлар яратиш бериш, аждодларимизнинг тарихий анъаналарига ҳамда тажрибаларига таянган ҳолда иш олиб бориш заруратини туғдирмоқда.

Тадқиқотлар халқаро доирада Ўзбекистонда зиёрат туризмига қаратилган эътибор натижасида ушбу соҳа янги босқичга кўтарилганини тасдиқлади. Бу борада хорижий давлатлар билан олиб борилаётган кенг қамроли алоқалар, хорижий сайёҳларга хизмат кўрсатиш сифатининг яхшиланиши зиёратгоҳлар имиджини оширмоқда. Бу эса нафақат маҳаллий доирада, балки халқаро миқёсда ҳам зиёрат амалларини бажариш, зиёрат одоби борасида амалга оширилаётган ишлар кишиларнинг маънавий дунёқарашини шакллантиришга хизмат қилаётганлигини тасдиқлади. Ушбу масалаларни маҳаллий ва халқаро доирада ташкил этилиши, зиёрат мавсумини самарали ташкил қилиш, ички ва ташқи зиёрат туризминини ривожлантириш имконини бериши билан бир қаторда, мамлакат иқтисодиётини ўстиришга, моддий ва маънавий маданиятини юксалтиришга хизмат қилмоқда.

ФЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎХАТИ:

1. Малайзия билан зиёрат туризми бўйича ҳамкорлик кўчяди.
<https://hidoyat.uz/57289>.
2. <https://t.me/namangantourism/108>.
3. <https://old.xs.uz/index.php/homepage/zhamiyat/item/10946-zijorat-turizmi-zhadal-rivozhlanadi>.
4. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 15 февралдаги “Муқаддас қадамжолар, зиёратгоҳлар, масжидлар ва қабристонларни ободонлаштириш ишларини самарали ташкил этиш тўғрисида”ги қарори // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. – Тошкент., 2018. – №3.
5. Мўминов А. Ўзбекистонда экологик туризмнинг ривожланиш жараёнлари (1991–2020). Тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертация. – Т., 2021. – Б. 106.
6. Қадимий шаҳардаги табаррук манзиллар. // Янги Ўзбекистон. 2021.15.04.
7. Эралиев Б. ва бош. Ўзбекистон зиёратгоҳлари ва қадамжолари (Андижон ва Наманган вилоятлари). Т.: “Турон замин зиё”. 2014., Ўша муаллифлар: Ўзбекистон зиёратгоҳлари ва қадамжолари (Фарғона вилояти). 1-китоб. – Тошкент: Турон Zamin Ziyو. – 2014., Ўша муаллифлар Ўзбекистон зиёратгоҳлари ва қадамжолари. (Сирдарё ва Жиззах вилоятлари). 4-китоб. – Тошкент: Турон Zamin Ziyو. – 2017.
8. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномасини ўрганиш ва кенг жамоатчилик ўртасида тарғиб этишга бағишланган Илмий оммабоп қўлланма. – Тошкент. 2019. – Б. 195–196.
9. Мўминов А. Ўзбекистонда экологик туризмнинг ривожланиш жараёнлари (1991–2020) тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертация. – Т., 2021. – Б. 124.
10. Ахмедов А. Зиёрат туризми: имкониятлар кўп, ташаббуслар етарли, навбат натижага. // Янги Ўзбекистон. №31. 2021. 12 феврал.
11. <https://religions.uz/pages/view?id=59>.
12. https://parliament.gov.uz/uz/events/opinion/34122/?sphrase_id=7763831.
13. Акчаев Ф. Жиззах воҳаси муқаддас қадамжолари ва зиёратгоҳлари. (Этносоциологик тадқиқот). Тарих фани бўйича фалсафа доктори диссертация. – Т., 2019. – Б. 123.
14. Эркинов С.Э. (2019). Формирование культурного общения на иностранном языке. Актуальные научные исследования в современном мире, (1-4), 140–143.
15. Эркинов С.Э. Особенности классификации профессиональных лексических единиц по содержательным признакам. ББК 74.48 Р 76, 336.